

Boomkikker en Kamsalamander Eindelijk gered van de ondergang?

Belgische flora's, **een historisch overzicht** •

Plantendiversiteit tegen dijkerosie • Jeugdige **passie voor natuur**

Jeugdige passie voor natuur

Resultaten van een bevraging

Pieter Blondé, Ann D'heedene, Eva Gouaert, Liesbet Cleynhens & Steven Verdonck

Engagement ontspruit uit verbondenheid en passie. Op welke leeftijd en hoe ontstaat passie voor natuur? Die vraag is onderdeel van een bevraging van Natuurpunt gehouden bij schoolkinderen en volwassenen. Het antwoord kan helpen om ervoor te zorgen dat toekomstige generaties engagement opnemen voor meer en betere natuur. Binnen Natuurpunt is alvast beslist om rekening houdend met de uitkomst van de bevraging, de acties gericht op kinderen en jongeren beter te coördineren en het bestaande aanbod uit te breiden met een grote publiekscampagne. Hier schetsen we de belangrijkste resultaten van de bevraging.

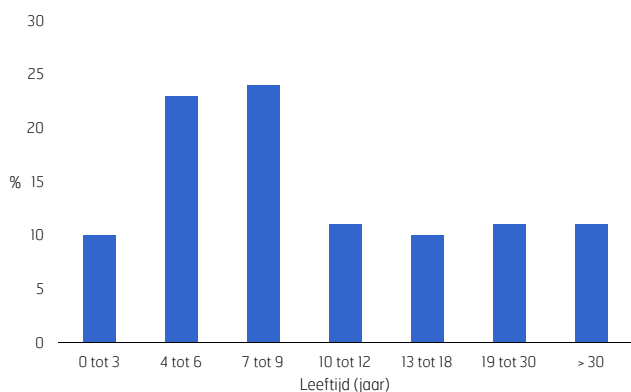
Een kampvuurplek met boomstammen en een beetje gras. Zelf in de winter bruikbaar voor Natuurpunt gezinsweekenden. (© Ann D'heedene)

Je engageren voor meer en betere natuur komt door meer kennis. Dat is een frequent gehoorde stelling (o.a. Krnel & Naglic 2009, Boeve-de Pauw J. et al. 2015). Uit onderzoek blijkt echter dat deze gedragsverandering meestal ook andere stimuli nodig heeft (o.a. Krnel & Naglic 2009). Meer kennis zorgt er voornamelijk voor dat mensen gevoelig worden voor het nut van de natuur voor de mens, bijvoorbeeld voor welvaart of welzijn. Maar om ook waarde te hechten aan het behoud van natuur blijkt het cruciaal om de affectieve verbondenheid met de natuur te stimuleren (Milfont & Duckit 2010). Dat kan door het smeden van een

positieve emotionele band met met de natuur (Mayer & Franz 2004). Maar hoe doe je dat?

Bevragingen peilen naar passie voor natuur

In 2017 zijn drie bevragingen gehouden. De doelgroep van de eerste bevraging waren volwassenen. De tweede bevraging gebeurde bij kinderen van twee lagere scholen, één in een stedelijke omgeving en één in een landelijke omgeving. De derde bevraging vond plaats in een landelijke kleuterschool.

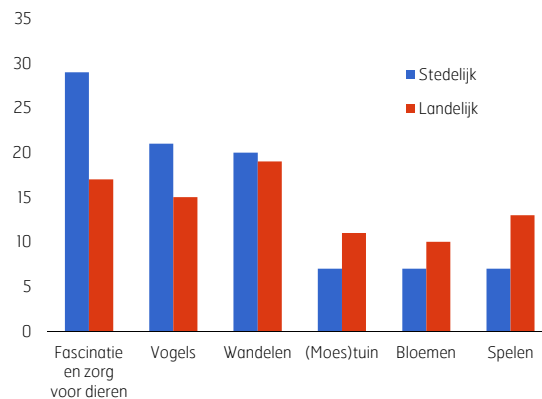

Figuur 1. Verdeling van de antwoorden op de vraag 'Op welke leeftijd begon je passie voor natuur?' Het resultaat is gebaseerd op het antwoord van 721 volwassenen.

De eerste bevraging gebeurde aan de hand van een online enquêteformulier met twee vragen, een gesloten vraag: 'Op welke leeftijd begon je passie voor natuur?' en een open vraag: 'Met welke ervaring begon je passie voor natuur?' Voor het verspreiden van de enquête is gebruikgemaakt van de Natuurpunt Vrijwilligersflits (5.500 abonnees) en de Natuurpunt CVN Flits (19.800 abonnees, deels overlappend met de Vrijwilligersflits). Driehonderd pas afgestudeerde natuurgidsen kregen nog een aparte mailing. Daarnaast werden de vragen ook nog mondeling gesteld aan 40 toevallig gekozen treinreizigers. Op die manier is een divers publiek bereikt. In de enquête

Stokken zijn zeer multifunctioneel in het spel van kinderen. Is de stok nu een telescoop, een bazooka of de basis van een kamp? (© Ann D'heenede)

Figuur 2. 'Met welke ervaring begon je passie voor natuur?' Antwoorden werden opgesplitst voor volwassenen die als kind eerder in een stedelijke of eerder in een landelijke omgeving woonden. De balken geven telkens het aantal bevroegden weer; ze konden meerdere antwoorden geven.

in de Natuurpunt Vrijwilligersflits waren bijkomende vragen opgenomen over leeftijd en geslacht, woonplaats en ervaringen met natuureducatie op school. In totaal zijn antwoorden verkregen van 721 volwassenen waarvan 73 via de Natuurpunt Vrijwilligersflits, 473 via de Natuurpunt CVN Flits, 135 via de mailing naar natuurgidsen en 40 van de mensen op de trein.

Wat moeten kinderen in de natuur doen voor ze 12 jaar zijn? Die vraag is gesteld aan 153 lagereschoolkinderen van het KA Koekelberg, een school in een stedelijke omgeving, en het KBO Ename, gelegen in een landelijke omgeving. Van de 86 kinderen van het KA Koekelberg had drie vierde een allochtoon klinkende naam. De 67 kinderen van KBO Ename hadden allemaal een autochtoon klinkende naam. Het KA Koekelberg had tijdens de bevraging nog geen groene infrastructuur. Op het KBO Ename werd tijdens de bevraging een deel van de speelplaats ingericht als groene speelzone. De antwoorden werden door de kinderen op post-its geschreven en nadien geplakt op kolommen ingedeeld per frequentie (elke dag, week, maand, seizoen, jaar, één keer voor je 12 bent).

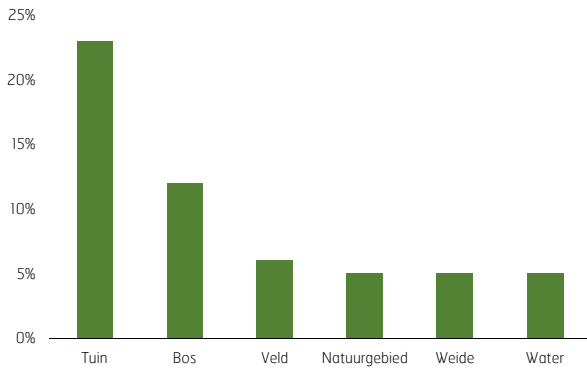
Aan de veertig kleuters van KBO Ename werd in gespreksvorm de vraag gesteld wat ze graag deden in het bos.

De resultaten

Bij ongeveer 70% van de bevroegde volwassenen begon de passie voor natuur op 12 jaar of jonger (**Figuur 1**). Tussen de groepen was er geen verschil merkbaar. Vooral de leeftijd van 4 tot 9 jaar leek bijzonder kansrijk. De antwoorden op de vraag 'Met welke ervaring begon je passie voor natuur?' werden geanalyseerde vanuit drie deelaspecten: welke ervaring, in welk landschap en wie waren de toeliders? Op de vraag 'Wat willen kinderen?' hebben kinderen zelf het antwoord gegeven.

Triggers

De passie voor natuur kon worden getriggerd op verschillende manieren op verschillende leeftijden. Ook de woonomgeving bleek van belang (**Figuur 2**). Bij stedelingen hadden triggers in relatie tot dieren meer en triggers in relatie tot spelen en planten gemiddeld minder belang dan op het platteland. Bij een passie op jonge leeftijd waren volgens de volwassenen fascinatie en

Figuur 3. De locaties die als antwoord op de vraag 'Met welke ervaring begon je passie voor natuur?' gegeven werden.

zorg voor dieren, kriebeldiertjes, vlinders, bloemen, spelen en kampen bouwen belangrijk; op latere leeftijd waren dat onder meer natuurcursussen, foto's maken en gewoon wandelen.

Bij de fascinatie en zorg voor dieren op jonge leeftijd werden vooral vogels genoemd. Het positief effect van vogels eten geven of nestkasten ophangen was groot. Hetzelfde gold voor huisdieren, op de eerste plaats kippen. De populariteit van kippen zou deels kunnen toegeschreven worden aan het feit dat kinderen dagelijks beloond werden door het verzamelen van een ei. Het positief effect van de natuur die iets teruggeeft als je ervoor zorgt, zat ook in de zorg voor de moes- of siertuin. Bloemen die je kan plukken vielen eveneens in de smaak bij de jongste kinderen.

Wandelen was een belangrijke trigger op hogere leeftijd maar haalde toch ook op jonge leeftijd nog een hoge score. Dat was vooral het geval bij de minder geëngageerde doelgroep, zoals

de bevraagde treinreizigers die geen directe link hadden met Natuurpunt. Spelen was in de landelijke omgeving significant belangrijker dan in de stad. Kon dat samenhangen met de hoeveelheid beschikbaar groen in de nabije omgeving?

Schoolse passie

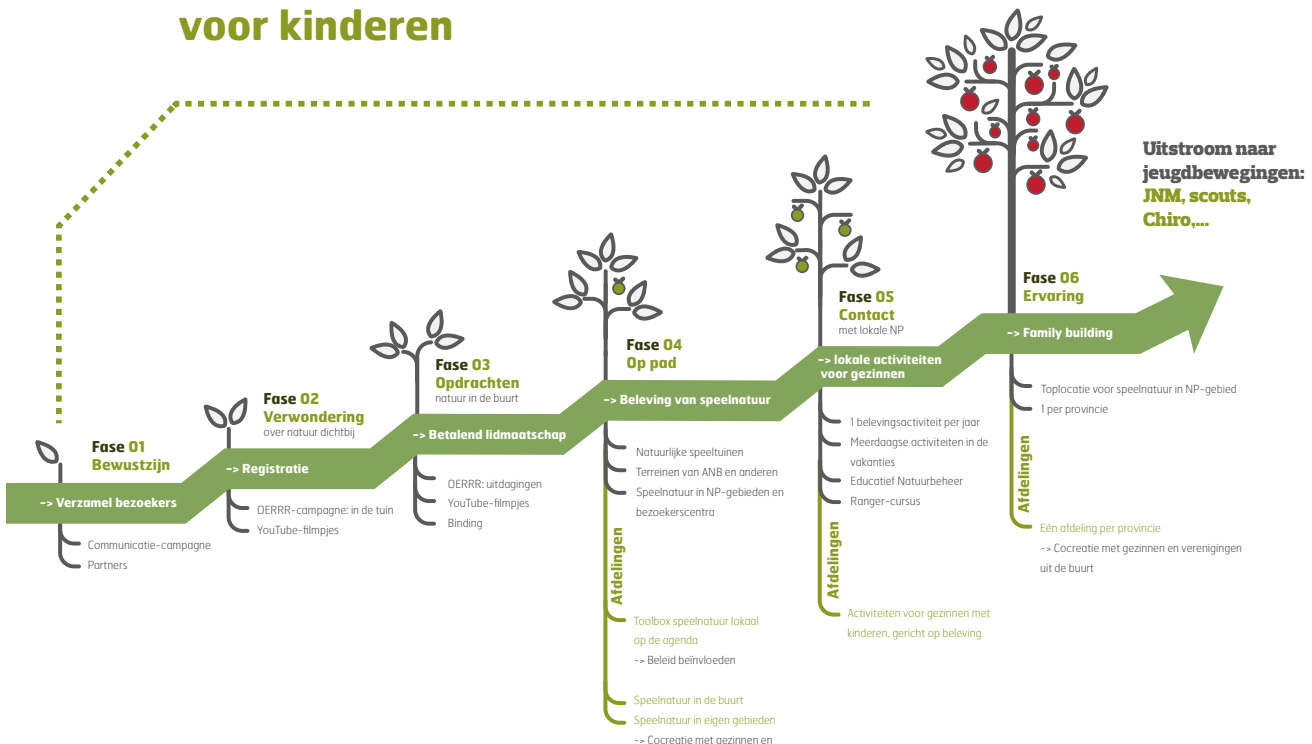
Passie voor natuur door natuureducatie op school werd slechts door een klein aantal van de bevraagde volwassenen aangegeven. Het meest positief was natuureducatie op de middelbare school. De helft van de respondenten op de Natuurpunt CVN Flits gaf aan dat ze op school een vorm kregen van natuur- en milieueducatie (NME).

De vorm van NME die bij de bevraagden het meest resulteerde in passie voor natuur was het educatief natuurbeheer georganiseerd door Natuurpunt. Dat hield onder meer in dat er gewerkt werd in de natuur. Bij natuurwandelingen en bos- en zoekklassen leekt het enthousiasme van de begeleidende leerkracht van doorslaggevend belang te zijn. Opvallend was dat milieuprogramma's zoals Milieuzorg Op School en milieuwerkgroepen op school zo goed als nooit leidden tot passie voor natuur. Passie voor natuur werd enkel per uitzondering overgebracht door kennis over die natuur of het milieu. De impact op passie voor natuur door kennis, experts, natuurboeken, tijdschriften ... is dan ook bijna verwaarloosbaar.

Nabije natuur

Veel passie voor natuur startte in de eigen tuin (Figuur 3). Hoe jonger, hoe belangrijker de tuin was, maar de tuin als bron van passie voor natuur piekte ook bij jongvolwassenen. Viel dat te verklaren doordat vele jongvolwassenen zich gingen vestigen en actief nadachten over hoe ze zelf al dan niet een milieubijdrage

Projectwerking van Natuurpunt voor kinderen

Figuur 4. Schematische weergave van de toekomstige projectwerking binnen Natuurpunt waarbij passie voor natuur stapsgewijs kan kiemen.

konden leveren bij de inrichting van hun huis en tuin? Tuinen werden gevolgd door bossen. Natuurgebieden scoorden relatief laag bij jonge kinderen, hoger bij 10-12 jarigen en ouderen. In de antwoorden bleek dat of het nu bos, weide of tuin was, vooral het gemak om er te geraken een rol speelde. Velen gaven dan ook aan dat hun passie startte in de onmiddellijke leefomgeving.

Toeleiders

De aanzet voor hun passie voor natuur kwam bij een derde van de bevroegde personen van familie, vooral van ouders en in mindere mate grootouders. Opvallend was dat dubbel zoveel personen de (groot)vader aangaven tegenover de (groot)moeder. Bij de doelgroep van de vrijwilligers was het belang van familie veel lager dan bij de andere doelgroepen, lager zelfs dan het belang van jeugdbewegingen. In het algemeen was het belang van scholen ongeveer even groot als dat van jeugdbewegingen. De jeugdbewegingen leidden vooral bij 13-18 jarigen tot passie. Jeugdbond voor Natuur en Milieu (JNM) en Scouts waren even belangrijk. De meesten die via Natuurpunt passie ontwikkelden voor natuur, deden dit toen ze ouder waren dan 30 jaar.

Wat kinderen willen

Lagereschoolkinderen vonden activiteiten met bomen zoals boomhut, boomklimmen en kampen bouwen met takken belangrijk. Dat was vooral zo bij kinderen in de landelijke school. In de stedelijke omgeving waren de schoolkinderen vooral te vinden voor gewoon spelen, verstoppertje en sport, al waren ze daar ook wel te vinden voor boomklimmen en kamperen.

Kleuters gaven aan dat ze graag speelden in het bos, bv. blaasjesstorm en verstoppertje. Daarnaast zochten ze graag dingen, vooral stokken, in mindere mate stenen. In recreatie hadden

ze ook zin, zoals een kampvuur maken, kamperen, fietsen of gewoon rondlopen.

Natuurpunt en jeugd

In 2016 bereikte Natuurpunt meer dan 40.000 kinderen bij activiteiten. Het grootste deel bestond uit kinderen van de derde graad lager onderwijs. 18.500 kinderen kwamen in de natuur werken in het kader van educatief natuurbeheer. Meer dan 700 klassen gingen op andere manieren de natuur in. In 2017 deden 350 klassen mee aan de vogeltelweek voor scholen. Daarnaast organiseerde Natuurpunt meer dan 300 gezinsactiviteiten met aandacht voor de kinderen, 110 kinderkampen en meer dan 80 activiteiten met jeugdbewegingen, vooral tijdens de dag van de natuur. De grootste gezinsactiviteit was het Groot bushcraft-weekend in 2017 met 650 deelnemers, waarvan meer dan een derde kinderen. Natuurpunt CVN gaf vormingen aan volwassenen om aan de slag te gaan met kinderen. Natuurpunt promoveerde ook de Jeugdbond voor Natuur en Milieu. In de eigen natuurgebieden richtten bezoekerscentra en lokale beheerwerkgroepen enkele terreinen jeugdvriendelijker in met speelnatuur, natuurlijke speelinfrastructuur en belevingspaden.

In het voorjaar van 2018 werd binnen Natuurpunt nagedacht over de mogelijkheden om kinderen en jongeren meer te betrekken bij natuur. Hierin pastte deze bevraging. In 2019 wordt een cel Natuurpunt Jeugd gevormd. Deze zal de coördinatie op zich nemen van alle acties rond jeugd. Er zal een grote publiekscampagne opgezet worden met een mix aan acties die inspelen op een diversiteit aan natuurervaringen, van het dagelijks natuur ontdekken in de eigen tuin tot een eenmalige ultieme natuuruitdaging zoals een family building waar alle gezinsleden

Een oude omgevallen boomstam. Een ideale speel en ontdekkingsplek voor kinderen. (© Joris Gansemans)

Een grotere verbondenheid met elkaar en de natuur dankzij Educatief Natuurbeheer. (© Liselotte Bollen)

vuil worden, eten maken op een kampvuur en buiten slapen. Voor kinderen ouder dan 12 jaar wordt doorstroom naar de jeugdbeweging aangemoedigd. Tegelijk wordt geïnvesteerd in belevingsnatuur in de gebieden in de buurt van bewoning.

Natuur op kindermaat waar je in bomen mag klimmen, bessen kan proeven, met een kampvuurcirkel voor buiteneducatie en mogelijkheden voor leuke gezinsactiviteiten.

SUMMARY

Blondé P., D'heedene A., Govaerts E., Cleyn & Verdonck S. 2018.
Youthful passion for nature. Results of a survey. *Natuur.focus* 17(3):
123-127 [in Dutch]

Which actions are promising to obtain new commitment to nature? We look at how passion for nature arose in adults. Results show that passion for nature originated mainly between the ages of 4 and 9 year. The respondent indicated different stimuli, notably caring for animals and especially birds. In addition walking in natural areas, growing vegetables in the garden, picking flowers and simply playing in nature stimulated commitment to nature. Children from primary school state that they like trees to build huts, to climb in or simply to play with sticks. Toddlers mostly like to play with or without sticks and love to find stones.

DANKWOORD

Dit artikel was niet mogelijk zonder een aantal mensen, een te lange lijst om op te sommen. Een ereplaats gaat toch naar mijn moeder die me op velerlei manieren de kans gaf om alleen, met familie, vrienden en andere JNM-ers dagelijks in de natuur te zijn. Een tweede ereplaats gaat naar Bos t'Ename. Dat is de plek waar onze eigen kinderen mogen opgroeien en waar we experimenteren in het creëren van magische natuurmomenten. Een van die experimenten is dankzij een fantastische ploeg jonge mensen uitgegroeid tot het Groot bushcraft-weekend.

AUTEURS

Pieter Blondé, Ann D'heedene, Liesbet Cleynhens en Steven Verdonck zijn medewerkers bij Natuurpunt, Eva Govaerts is NME-medewerker bij de stad Gent.

CONTACT

Pieter Blondé, Natuurpunt, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen
 E-mail: pieter.blonde@natuurpunt.be

REFERENTIES

- Boeve-de Pauw J., Fizez L., Pape J., Pinxten R. & Van Petegem P. 2015. *Natuur- en milieueducatie voor duurzame ontwikkeling: van theorie naar praktijk. Inspiratieboek voor de NME/EDO-professional.* Provincie Antwerpen.
- Krnel D. & Naglic S. 2009. Environmental literacy comparison between eco-schools and ordinary schools in Slovenia. *Science Education International* 20(1-2): 5-24.
- Mayer F.S. & Franz C.M. 2004. The connectedness to nature scale. A measure of individuals' feeling in community with nature. *Journal of Environmental Psychology* 24(4): 503-515.
- Milfont T. L., Duckitt J. & Wagner C. 2010. The higher order structure of environmental attitudes. A cross-cultural examination. *Interamerican Journal of Psychology* 44: 263-273.